

Bodil Lodberg

underviser på Diakonhøjskolen i Aarhus

Eksistensen i det diakonale arbejde

Ordet diakoni bruges ofte til at betegne kirkeligt socialt arbejde. I Danmark varetages denne sociale indsats dels af landsdækkende organisationer, dels af lokale menigheder og kirker.

De fleste diakonale organisationer har rødder i de kirkelige vækkelser fra slutningen af det 19. og begyndelsen af det 20. århundrede. Det er folkekirkelige organisationer som Blå Kors, De Samvirkende Menighedsplejer, Jysk Børneforsorg/Fredshjem, Kirkens Korshær, KFUMs sociale arbejde, KFUKs sociale arbejde, Kofoeds skole, Danske Diakonhjem, Folkekirkens

rer besøgstjeneste, aflastningstjenester, sorggrupper, grupper for skilsmissebørn, arbejdsfællesskaber omkring basarer, genbrugsarbejde eller opsøgende hjælpearbejde, julehjælp osv. Mange sogne har i de senere år sat fokus på det diakonale arbejde, oprettet diakoniudvalg, og flere stifter har ansat diakonipræster, som har til opgave at udvikle menighedernes diakonale tiltag. Spørgsmålet i denne artikel er så, hvilken plads det eksistentielle har i det diakonale arbejde, og hvor de eksistentielle samtaler får rum? Det kræver en indkredsning af, hvad der menes med eksistens og det eksistentielle.

vores forståelse af, hvad eksistens er. En religiøs og eksistentiel tænker som Søren Kierkegaard har også medvirket til at definere eksistensen i filosofiske og personlige kategorier. Så ofte når vi henviser til "det eksistentielle" handler det om individuelle, personlige og åndelige temaer.

I bogen "Gud er ikke kristen" udfordrer den tidligere sydafrikanske ærkebiskop Desmond Tutu denne individuelle forståelse af mennesket som en selvmodsigelse og præsenterer i stedet begrebet ubuntu. "Ubuntu er kernen i det at være menneske. Det udtrykker, hvordan min menneskelighed er uløseligt bundet sammen med din. Den siger ikke med Descartes: "Jeg tænker, derfor er jeg," men snarere: "Jeg er, fordi jeg hører til." Jeg har brug for andre mennesker for at være menneske. Det fuldstændigt selvtilstrækkelige menneske er noget mindre end menneskeligt. (...) Vi er skabt til at være i et netværk af relationer, til en indbyrdes afhængighed med vore medmennesker, med resten af skaberværket".

Tutu henviser til et udtryk fra sit eget sprog xhosa, som kan oversættes: "Et menneske er et menneske gennem andre mennesker". Vi har brug for andre mennesker til at lære os, hvordan vi skal være mennesker, for ingen af os kommer færdigt dannede ind i verden. Vi ville ikke vide, hvordan vi skulle tale, gå, tænke og spise, hvis ikke vi lærte det af andre mennesker. For os er det enkeltstående menneske en selvmodsigelse."

Det diakonale arbejde må til stadighed være med til at fastholde og udvikle et sprog for det kristne flerfoldige menneskesyn. Nemlig at til den menneskelige eksistens knytter sig både fysiske, psykiske, sociale, kulturelle og åndelige behov, og at vi som enkeltindivider ved os afhængige og forbundne med andre mennesker og verden omkring os.

Nødhjælp, men også tilknyttet kirker som f.eks. Frelsens Hær og den katolske Caritas. I takt med velfærdssamfundets udbygning er organisationernes indsatser blevet specialiserede. De fleste diakonale organisationer har tilbud om samtaler af forskellig art integreret i deres arbejde.

Mange lokale menigheder organise-

Jeg tænker altså er jeg

Den franske filosof Rene Descartes udfoldede i 1637 sætningen: Jeg tænker altså er jeg (på latin: cogito ergo sum). Det er tankevirksomheden, som bekræfter min individuelle væren. Den vægtlægning på såvel det individuelle som det kognitive har præget vore vestlige samfund og præger stadig

Foto: Jysk Børneforsorg

Jysk Børneforsorg har etableret et tiltag, de kalder Husrum. Her tilbydes ensomme unge en social sammenhæng med ret faste rammer, så de kan vide, hvad de går ind til og få mulighed for at øve sig i at få kontakt til andre mennesker f.eks. ved at øve sig i small talk.

Desmond Tutus understregning af menneskers indbyrdes afhængighed og forbundethed peger hen på den forståelse af mennesket, som også findes i kristendommen, og som spiller en vigtig rolle i det diakonale arbejde.

Næstens nød bestemmer hjælpens art

Noget af det, som kendetegner et diakonalt menneskesyn, er, at det tager afsæt i menneskelivet i hele dets fylde og er optaget af at værne om det hele menneske. Et helt menneske rummer både ånd, sjæl og krop, men kan ikke forstås løsrivet fra sin sociale og kulturelle kontekst. Derfor er det en udfordring i det diakonale arbejde at tilgode mennesker i deres helhed. Den tidligere chef for Kirkens Korshær, Haldor Hald brugte udtrykket: Næstens nød bestemmer hjælpens art. Den akutte hjælp har oftest bestået i mad, tøj og et sted at sove. Men omsorgen for det hele menneske må også involvere både langsigtede indsatser, hjælp til selvhjælp og inklusion i fællesskaber. Har denne omsorgsforståelse ikke også med det eksistentielle at gøre?

En af de udfordringer, som meget diakonalt arbejde står med, er menneskers oplevelse af meningsløshed pga. ensomhed, eksklusion og marginalisering. Hvilken form for hjælp kalder det på? Samtaler med et andet menneske kan være en hjælp og praktiseres hos mange af de ovennævnte diakonale organisationer. Men individuelle samtaler vil ikke nødvendigvis lede videre til andre sociale sammenhænge,

derfor har mange ”eksistentielle indsatser” i det diakonale arbejde form som sociale væresteder, selvhjælpsgrupper, netværksinitiativer. Her kan mennesker opleve at bevæge sig fra at være dem, som har behov for hjælp, til selv at kunne hjælpe nye deltagere ind i et fællesskab.

Jysk Børneforsorg har f.eks. etableret et tiltag, de kalder Husrum. Her tilbydes ensomme unge en social sammenhæng med ret faste rammer, så de kan vide, hvad de går ind til og få mulighed for at øve sig i at få kontakt til andre mennesker f.eks. ved at øve sig i small talk. Kan det forstås som et eksistentielt rum? Det er i hvert fald et forsøg på at afhjælpe den ensomhed, som kan true et menneskes eksistens og i stedet understøtte de unges livsduelighed gennem fællesskaber.

Mange mennesker oplever en stor eksistentiel tilfredsstillelse ved at indgå i arbejdsfællesskaber med andre – gerne med et mellemmenneskeligt formål. Omkring genbrugsarbejdet opstår ofte betydningsfulde netværk af frivillige, hvor den enkelte føler sig set og oplever det meningsfuldt at kunne bidrage til indsamling af midler til sociale og kirkelige formål. I mange sogne findes basarkredse, hvor grupper af kvinder er mødtes gennem årtier og har delt et fællesskab, som kan støtte op, når livet bliver svært, ved sygdom, skilsmisse eller dødsfald. Fællesskaberne kan tilgode omsorgen for det hele menneske – også det eksistentielle og åndelige aspekt – selvom det måske ikke står skrevet nogen steder.

Brug for bæredygtige fællesskaber

Det diakonale arbejde er bl.a. inspireret af, at Jesus i Matthæusevangeliet udfordrer os til at tage vare på de nødlidende, syge, fremmede og fængslede, fordi han har identificeret sig med dem. Det har affødt diakoniens klassiske indsatsområder: besøget, gæstfriheden, kollekten og uddannelse af medarbejdere. Indsatsens karakter er afhængig af den konkrete kontekst, og næstens nød bestemmer hjælpens art. Derfor skal det diakonale arbejde kunne rumme menneskers komplekse liv – og den eksistentielle samtale, når det er behovet. Men måske er der i vores tid i højere grad brug for bæredygtige fællesskaber, som mennesker kan blive en del af og finde sig til rette i.

Det diakonale arbejde må til stadighed være med til at fastholde og udvikle et sprog for det kristne flerfoldige menneskesyn. Nemlig at til den menneskelige eksistens knytter sig både fysiske, psykiske, sociale, kulturelle og åndelige behov, og at vi som enkeltindivider ved os afhængige og forbundne med andre mennesker og verden omkring os. ■